

důvodu, by návrhu na povolení jeho exekuce nebylo vyhověno. Změnil tudíž rekursní soud povolující usnesení prvního soudu a zamítl návrh neprávem.

Čís. 10941.

Uznání dluhu může se státi nejen výslovně, nýbrž i mlčky.

Postoupený dlužník, jenž, byv zpraven o postupu, zaplatil bez výhrady postupníku postoupenou pohledávku, uznal proti postupníku pohledávku za správnou a nemůže na bezelstném postupníku požadovati vrácení zaplaceného peníze jako nedluhu z důvodu § 1431 obč. zák.

(Rozh. ze dne 3. září 1931, R I 663/31.)

Firma B. byla pojištěna u žalující pojišťovny proti požáru. Dne 18. prosince 1928 vypukl u žalované firmy požár. Přípisem ze dne 21. února 1929 vyrozuměl berní úřad žalobkyni, že mu firma B. postoupila 80.000 Kč z pojištěné sumy za požární škodu. K naléhání firmy B. vyplatila pojišťovna dne 6. dubna 1929 bernímu úřadu 80.000 Kč. Ježto při likvidaci škody učinili společníci firmy B. nesprávné údaje, domáhala se žalobkyně na československém státu zaplacení 80.000 Kč. Procesní soud první stolice žalobu zamítl. Odvolací soud zrušil napadený rozsudek a vrátil věc prvnímu soudu, by ji, vyčkaje pravomoci, znovu projednal a rozhodl. **Důvody:** Vychází-li se z toho, že mezi stranami šlo o postup, nelze sdíleti právní názor, že by žalovaná strana nebyla obohacena, ukáže-li se, že platila, co nebyla povinna, domnívající se mylně, že povinna k tomu jest, neboť práva přejímatelova jsou co do postoupené pohledávky táž, jako práva postupitelova (§ 1394 obč. zák.) a smlouvou o postup vzniká nový závazek jen mezi postupitelem a příjemcem pohledávky, nikoli však mezi tímto a převzatým dlužníkem (§ 1395 obč. zák.). Z toho jest podle § 1396 obč. zák. jediná výjimka; dlužník jest povinen uspokojiti přejímatele dluhu jako svého věřitele, uznal-li pohledávku proti bezelstnému příjemci za pravou. Názor soudu první stolice, že uznání to spočívá v tom, že žalující strana bernímu úřadu zaplatila postoupených 80.000 Kč, jest právně mylný. Uznání podle § 1396 obč. zák. předpokládá u uznávajícího úmysl, uznáním založiti samostatný důvod obligační. Takového uznání se ovšem může státi jako každý jiný projev vůle nejen výslovně, nýbrž i mlčky. Než to, že dlužník pohledávku platí, nelze považovati za uznání, jež má na mysli § 1396 obč. zák., poněvadž dlužník neměl úmysl založiti nový důvod obligace, nýbrž naopak jeho úmysl směřoval k tomu, by placením přivodil zánik obligace. Placení nemůže překážeti tomu, by žalující neuplatňovala své nároky na vrácení placeného, pokud by je opírala o okolnosti, které seznala teprve po placení, neboť placení lze vykládati podle pravidla § 863 obč. zák. jen za vzdání se takových námitek, které platícímu v době placení byly známy, nikoli však za vzdání se i takových námitek, o kterých v době placení nevěděl. Nastal-li, jak strany doznaly, postup pohledávky, konala žalující strana placení na svůj dluh z pojišťovací smlouvy, byť i domnělý, nikoli na

dluh firmy B., na dluh daňový, a pro otázku obohacení přichází v úvahu jen, zda státu pohledávka z pojišťovací smlouvy proti straně právem příslušela čili nic. Ježto soud první stolice v důsledku svého právního názoru neprováděl žádné důkazy, ač strana žalovaná mimo obsah pojišťovací smlouvy a postup 80.000 Kč okolností stranou žalující k odůvodnění žalobního nároku přednesené popřela, jest řízení neúplné, jak to strana žalující vytýká. Neoprávněnou jest však výtká žalující strany, že jest v rozporu se spisy tvrzení soudu první stolice, že nebylo popřeno, že berní úřad přijal placení 80.000 Kč bezelstně, neboť v tom směru nebylo výslovného popření a pouhé nepopření podle povahy věci bylo lze považovati podle § 267 c. ř. s. za doznání. Ovšem nelze za to míti, že placení bylo konáno žalující stranou na dluh daňový firmy B., nýbrž, jak uvedeno, na dluh strany žalující. Nelze směšovati otázku právního důvodu postoupené pohledávky a dluhu strany žalující s otázkou vzájemného plnění poskytnutého státem za postoupenou pohledávku.

N e j v y š š í s o u d zrušil napadené usnesení a vrátil věc odvolacímu soudu, by o ní po případném dalším jednání znovu rozhodl, nepřihlížeje k tomu, co mu bylo důvodem zrušení.

D ů v o d y:

Stěžovatel nemá pravdu, dovozuje, že v souzené věci šlo o poukázku (asignaci, §§ 1400 a násl. obč. zák.). Neboť ve sporu nebylo vůbec tvrzeno, že firma B. poukázala žalující pojišťovnu, by zaplatila žalovanému eráru (bernímu úřadu) 80.000 Kč, ani že pojišťovna prohlásila k eráru, že poukázku přijímá, a nebylo nic takového ani zjištěno. Za to přednesly strany souhlasně, že dopisem ze dne 21. února 1929 vyrozuměl berní úřad — patrně žalující pojišťovnu —, že mu firma B. dne 12. února 1929 z pojištěné sumy za požární škodu postoupila částku 80.000 Kč. Jest proto souhlasiti s odvolacím soudem, že šlo o postup, nikoliv o poukaz (asignaci). Přisvědčiti jest však právnímu názoru stěžovatele a soudu první stolice, odvolacím soudem mylně popíranému, že žalující pojišťovna tím, že, byvši o postupu části pohledávky, o niž jde, řádně zpravena, bez výhrady zaplatila postoupenou částku, uznala proti bernímu úřadu jakožto postupníku, jehož bezelstnost nebyla v první stolici vůbec brána v pochybnost, pohledávku ve výši 80.000 Kč za správnou a že proto, hledíc k ustanovení § 1396 obč. zák., nemůže na žalovaném požadovati vrácení této částky jako nedluhu z důvodu § 1431 obč. zák. Odvolací soud správně uvedl, že se uznání dluhu může státi, jako každý jiný projev vůle, nejen výslovně, nýbrž i mlčky. Neboť zákon v té příčině nestanoví výjimku z povšechné zásady § 863 obč. zák. a ani z povahy uznání podle § 1396 obč. zák. taková úchylna neplyne. Ale neprávem odvolací soud má za to, že nelze považovati to, že dlužník bez výhrady zaplatil postupníku postoupenou pohledávku, podle okolností případu za uznání, jež v duchu § 1396 obč. zák. vylučuje, by se plátce napotom mohl domáhati na bezelstném postupníku vrácení z důvodu, že nebyl dlužen, což odvolací soud mylně popírá proto, že prý uznání podle

§ 1396 obč. zák. předpokládá u uznávajícího úmysl, uznáním založiti samostatný důvod obligační, kdežto zaplacení dluhu se neděje v úmyslu, by tím byl založen nový důvod zavazovací, nýbrž jen v úmyslu, by bylo přivoděno zrušení závazku. Právě-li § 1396 obč. zák. v druhé větě, že, uznal-li dlužník postoupenou pohledávku proti poctivému příjemci za pravou, jest zavázán uspokojiti ho jako svého věřitele, jest z toho usuzovati, že tím spíše jest vyloučen nárok na vrácení, když dlužník postoupenou pohledávku skutečně zaplatil bezelstnému postupníku; vždyť nelze toto jednání podle zásad poctivého právního styku vyložiti jinak, než že tím k postupníku uznal správnost pohledávky. Při tom se ovšem nesmí lpěti na doslovu zákona, nýbrž jest vyšetřiti jeho pravý smysl a dosah. S tohoto hlediska je důležité, že ustanovení druhé věty § 1396 obč. zák. zřejmě sleduje účel, by v zájmu bezpečnosti právních styků byl chráněn bezelstný příjemce pohledávky proti případnému budoucímu popření závaznosti dlužníkem, když tento sám svým vlastním přičiněním vzbudil nebo utvrdil u příjemce důvěru v pravost postoupené pohledávky. Že tento důvod platí nejen v případech, jež § 1396 obč. zák. podle svého doslovu v první řadě má na mysli, kde skutečnost zakládající uznání postoupené pohledávky předchází plnění závazku a kde uznání jest samostatným důvodem zavazovacím bez ohledu na jsoucnost oné pohledávky a na námitky dlužníku proti postupiteli snad příslušející, nýbrž že též důvod neztenčenou měrou dopadá i tehdy, byl-li dluh uznán jeho zaplacením, t. j. zahrnuje-li placení v sobě uznání — což má v zápětí, že jest kondikce vyloučena, poněvadž podle zásady § 1396 obč. zák. placením samotným se uznává, že závazek k placení (plnění) jest po právu, nebo-li v plnění jako uznání závazku jest zároveň obsažen též důvod plnění, je zřejmo zejména tehdy, byla-li — jako v souzeném případě — pohledávka postoupena na úhradu postupníkovy pohledávky za postupitelem. V takovém případě může postupník, jemuž postoupený dlužník, byv řádně zpraven o postupu, bez výhrady zaplatil postoupenou pohledávku, vším právem předpokládati, že věc byla zaplacením konečně vyřízena, a nemusí se dále starati o osud své původní pohledávky, která právě postupem měla býti zapravena. Kdyby pak postoupený dlužník, snad teprve po letech, mohl uplatniti, že omylem zaplatil něco, co nebyl dlužen, a žádati vrácení toho, co plnil, mohlo by se snadno státi, že se původní postupníková pohledávka za postupitelem mezi tím stala nedobytnou, zanikla promlčením a pod., a tvrzený omyl plátcův, jenž je předpokladem nároku podle § 1431 obč. zák., by pak byl na úkor bezelstné třetí osobě, což by nebylo lze uvéstí v soulad se zásadou bezpečnosti právního obchodu, jež došla výrazu nejen v ustanovení § 1396 obč. zák., nýbrž i na mnoha jiných místech téhož zákona. Proto je v takovém případě kondikce proti bezelstnému postupníku vyloučena přes povšechně stanovenou totožnost práv a závazků postupitele a postupníka (§ 1395 obč. zák., jehož výjimkou jest právě předpis druhé věty § 1396 obč. zák.), jakož i přes to, že zákon (§ 1431 obč. zák.) jinak spíše usnadňuje uplatnění nároku na vrácení toho, co bylo omylem plněno na neexistující dluh. V tom je rozdíl mezi případem

§§ 1431 a 1396 obč. zák., že tam příjemce obdržel plat, na nějž neměl právo, nedluh, jenž placením nestane se dluhem, kdežto zde obdržel plat, na který právo měl, tedy dluh, který placením tím zaniká, takže onde nejde, tuto však jde o bezpečnost právního obchodu, která právě jest důvodem ustanovení § 1396. Že si žalovaný jako postupník počínal obmyslně, by od žalující pojišťovny dosáhl plnění, tato v řízení před soudem první stolice, jak již uvedeno, netvrdila a netvrdila ani, že tu byly předpoklady, za nichž by mohla podle §§ 871 a násl. obč. zák. proti žalovanému uplatnit podstatný omyl, pro nějž nelze její placení považovati za uznání dluhu podle § 1396 obč. zák. Podotýká se, že dosud uveřejněná rozhodnutí Nejvyššího soudu, v nichž se pojišťovna domáhala vrácení vyplacených částek z důvodu § 1431 obč. zák., zejména i nálezy, k nimž žalobkyně ukazuje ve svém odvolání, spočívaly na skutkovém podkladě podstatně odlišném potud, že tam nešlo o postup pohledávky, jenž by podle zjištěných okolností dopouštěl a zároveň vyžadoval použití § 1396 obč. zák. Z toho, co uvedeno, plyne, že zjištěný skutkový děj stačí k rozhodnutí sporné věci a že není třeba doplňovati řízení, jak mylně za to má odvolací soud.

Čís. 10942.

Je-li spornou výše kupní ceny, jde o určení právního poměru (§ 228 c. ř. s.), vyplývajícího z kupní smlouvy.

Předejde-li se určovací žalobou řadě žalob o plnění, slouží určovací žaloba potřebám praktického života. Pokud jest opodstatněn zájem na bezodkladném určení kupní ceny.

Civilní soudní řád nezná žalobu o právní útvar (Rechtsgestaltungsklage).

Vzhledem ke změněným cenovým poměrům jest odůvodněno zhodnocení předválečné úplaty za nalámaný a prodaný štěrk. Tomu není na závadu ani § 6 zákona ze dne 10. dubna 1919, čís. 187 sb. z. a n. ani zákon ze dne 17. března 1921, čís. 121 sb. z. a n.

(Rozh. ze dne 3. září 1931, Rv I 945/30.)

Josef S., jenž byl vlastníkem knihovních vložek čís. 589, 1094 a 1095, přenechal smlouvou z konce roku 1915 žalované bance (její právní předchůdkyni) právo, by na jeho pozemcích jakož i na pozemcích, jež měl spachtovány od M-a, využívala čedičová ložiska a učinila všechna opatření s tím spojená. Toto právo bylo zapsáno do pozemkové knihy. Smlouva, jež platila od 1. ledna 1916 do 31. prosince 1935, ustanovovala, že za 1 m³ nalámaného a prodaného čedičového štěrku jest zaplatiti 22 h, nepřekročí-li roční množství 10.000 m³, 20 h, nepřekročí-li roční množství 20.000 m³, a 18 h, bude-li roční množství činiti více než 20.000 m³. Po znehodnocení peněz žádal Josef S. na žalované zvýšení úplaty, žalovaná přiznala mu 36 h za 1 m³, avšak vyhradila si, že může toto zvýšení odvolati, což též učinila a nabídla žalobci 18 h za 1 m³